

Energiasubsiidiumid ja taastuenergeetika

Riikide rahaline sekkumine energiaturul on viimastel aastatel tavaliseks muutunud. Valitsused on subsideidume kasutanud energiaga varustamise kindlamaks tagamiseks, õhusaaste ja kasvuhoonegaaside vähendamiseks, konkurentsi tugevdamiseks, sotsiaaltoetuste pakkumiseks ning tööhõive kaitsmiseks.

Nende sekkumiste tulemuslikkuse osas on aga esinenud vaidlusi. Lisaks sellele muutuvad aja jooksul poliitilised prioriteedid ja tehnoloogilised võimalused. Seetõttu tuleb anda hinnang olemasolevatele subsideidumidele, et teha kindlaks, kas need kajastavad kogu ühiskonna huve tervikuna. Käesolev ELi vanemate liikmesriikide (EL-15) subsideidumide taseme hinnang, mis käsitleb peamiselt taastuenergeetikat, on nimetatud hindamise üks osa.

Mis on energiasubsideidumid?

Energiasubsideidumide kohta ei ole ühest määratlust ega ühtset aruandlusmehhanismi. Võimalikult tervikliku pildi andmiseks on Euroopa Keskkonnaagentuur (EKA) vaadelnud erinevaid otseseid ja kaudseid toetusmehhanisme (EKA, 2004). Eelarvelised subsideidumid on eraldised, mida kajastatakse riigieelarves valitsuse kulude hulgas, näiteks rahaülekanDED energia tootjatele, tarbijatele ja nendega seotud asutustele, ning madala või vähendatud intressimääraga, riigi poolt toetatavad laenud. Eelarvevälised subsideidumid on näiteks maksuvabastused ja -vähendused, eelisjuurdepääs turule, regulatiivsed toetusmehhanismid ning eelisjuurdepääs loodusvaradele.

Tabel 1. Hinnangulised energiasubsideidumid 2001. aastal, EL-15, mld EUR

	Tahkekütus	Nafta ja gaas	Tuumenergia	Taastuenergia	Kokku
Eelarvelised	> 6,4	> 0,2	> 1,0	> 0,6	> 8,2
Eelarvevälised	> 6,6	> 8,5	> 1,2	> 4,7	> 21,0
Kokku	> 13,0	> 8,7	> 2,2	> 5,3	> 29,2

Märkus: Energiasubsideidumid on kütuste lõikes jaotatud tootmissisendite alusel. Väliskulusid ei ole arvesse võetud.

Allikas: EKA.

Hinnangulised EL-15 energiasubsideidumid

Kasutatud on erinevatest allikatest pärit andmeid. Andmete kättesaadavuse tõttu piirneb käesolev uuring ELi 15 liikmesriigiga.

Subsideidumide kogusummaks (ilma väliskuludeta) arvestatakse umbes 29 mld eurot aastas (tabel 1). Kui põhiosa subsideidumidest eraldati tahkekütustele, siis ühe energiaühiku kohta makstud subsideidumid olid kõige kõrgemad taastuenergia puhul. Valitsused näivad seega mõistvat, et taastuenergeetika areng on alles algusjärgus ning vajab täielikuks väljakujunemiseks rohkem tehnoloogia- ja turutoetust.

Tahkekütused. Suuri eelarvelisi subsideidume makstakse Saksamaa (üle 4 mld EUR) ja Hispaania (üle 1 mld EUR) söetööstustele. Eelarveväline toetus on eriti kõrge Saksamaal (umbes 3,5 mld EUR).

Nafta ja maagaas. Nafta puhul makstakse vähe toetust. Maagaasile makstakse olulist, peamiselt eelarvevälist toetust Hollandis (0,9–2,4 mld EUR), Suurbritannias (umbes 1,4 mld EUR) ja Itaalias (umbes 0,9 mld EUR).



Tuumaenergia. Tuumaenergiale makstakse eelarvelist toetust teadus- ja arendustoetuste näol ELi liikmesriikidelt (peamiselt Prantsusmaal, Saksamaal ja Itaalias) ning Euroopa Ühenduselt. Näitajad ei kajasta täisvastutusega kindlustuskatte puudumisest tekkivat kulu.

Taastuenergia. Taastuenergia toetus on nüüd kõigis EL-15 riigis täielikult kasutusele võetud. Iga liikmesriik kasutab kombineeritud hinnatoetust sisendtariffide, kohustuste või pakkumismenetluste kaudu ning erinevaid kapitalitoetusi ja eelarvelisi mehhanisme (tabel 2). Aastal 2001 oli toetuste kogutase kõige suurem Saksamaal ja Itaalias, kus peamiselt sisendtariffide kaudu maksti toetust üle 1 mld EUR.

Elekter. Olulisi eelarveväliseid elektritarbimise toetusi pakkusid Holland (üle 1,5 mld EUR), Suurbritannia (umbes 1,5 mld EUR) ja Saksamaa (umbes 1,8 mld EUR).

Subsiidiumid ja taastuenergeetika

Praegust olukorda iseloomustab energiaturu liberaliseerumine ja erastamine, mille tulemusena energia hinnad on madalamad ja kõikumavad ning uutesse võimsustesse investeerimisega seonduv risk on tõusnud. Energeetikaplaneerijad on hakanud vältima muret erasektori piiratud investeeringute pärast uutesse võimsustesse, võttes arvesse järgmise 30 aasta eeldatavat energianõudluse kasvu. Kõik energiaga varustamise tagamise eesmärgil põhjustatud viivitused vanade fossiilkütustel töötavate elektrijaamade käigust mahavõtmisel raskendavad kasvuhoonegaaside vähendamist, mida nõuavad rahvusvahelised kohustused.

Taastuenergeetikal oleks oma osa kasvuhoonegaaside vähendamisel, energiaga varustamise tagamisel ning hinnakõikumiste vähendamisel. Seda suunda kajastavad ka poliitilised eesmärgid, näiteks ELi taastuenergeetikat suunavad eesmärgid aastaks 2010. Praeguse poliitilise ja rahalise toetuse taseme juures neid eesmärke aga ei täideta.

Kasutatud kirjandus:

EKA (2004): *Energy subsidies in the European Union, a brief overview* (Energiatoetused Euroopa Liidus, lühiülevaade). EEA Technical Report No 1/2004.
 Stenzel, T., Foxon, T. ja Gross, R. (2003): *Review of renewable energy development in Europe and the US. A report for the DTI Renewables Innovation Review October 2003, ICCEPT.* (Ülevaade taastuenergeetika arengust Euroopas ja USAs. Aruanne DTI taastuenergeetika alase innovatsiooni ülevaate jaoks, oktoober 2003, ICCEPT).

Tabel 2. Taastuenergia-tehnoloogiate toetuskeemid, EU–15

Riik	Kapitalitoetused	Sisendtariffid	Sertifikaadid/ kohustused	Pakkumis- menetlus	Eelarvelised mehhanismid
Austria	X	X	M		X
Belgia	X	X	X		X
Taani	M	X			X
Soome	X				X
Prantsusmaa	X	X		X	X
Saksamaa	X	X			X
Kreeka	X	X			X
Iirimaa	X			X	X
Itaalia	X	M	X		X
Luksemburg	X	X			
Holland	X	X	X		X
Portugal	X	X			X
Hispaania	X	X			X
Rootsi	X		X		X
Suurbritannia	X		X	M	X

Märkus: X = praegu kasutatav mehhanism, M = minevikus kasutatud mehhanism, mida nüüd on muudetud.

Allikas: Kohandatud: Stenzel, Foxon ja Gross (2003).

EKA ülevaated on aktuaalsete keskkonnateemade kokkuvõtlikud ja kergesti loetavad tutvustused, mis tuginevad värskemal olemasoleval informatsioonil. Ülevaated on kättesaadavad EKA kodulehel www.eea.eu.int.

